

การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน
ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
Strengthen Participatory Solid Waste Management Process in
Phon Sub-district, Kham Muang District, Kalasin Province

เมตตา เก่งชูวงศ์¹

E-mail: metta.k@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสถานการณ์และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยได้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 11 คนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำประชาชนหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคลซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องของตำบลโพน ผลการวิจัยสภาพสถานการณ์ขยะมูลฝอยพบว่า มีขยะตกค้างที่ไม่สามารถกำจัดได้ในปีงบประมาณ 2561 2562 และ 2563 เฉลี่ย 31.56 17.64 และ 14.64 ตัน/ปี ตามลำดับ ปริมาณน้ำหนักรวมของขยะที่ไม่มีการรับซื้อพบว่า ถ่านไฟฉาย/แบตเตอรี่ขนาดเล็กมีมากที่สุดคือ 52.38 กิโลกรัม/เดือน รองลงมาได้แก่ กลุ่มพลาสติกต่างๆ 29.61 กิโลกรัม/เดือน และกระดาษสี 14.20 กิโลกรัม/เดือน โดยภาพรวมประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.08$, S.D.=0.70) และมีความเห็นด้วยในการจัดการขยะมูลฝอยระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.68) ผลการศึกษาสภาพสถานการณ์ขยะทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นร่วมกันว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอันตรายโดยเฉพาะถ่านไฟฉายเนื่องจากขนาดเล็ก และจากผลการดำเนินการออกแบบคัดแยกและเก็บข้อมูลปริมาณถ่านไฟฉายของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำ ทำให้เกิดความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ รวมทั้งมีแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มรับซื้อขยะด้วย

คำสำคัญ: การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

Abstract

This research aimed to study the situation and strengthen the participation process in waste management of Phon sub-district, Kham Muang district, Kalasin province, by mixed method. Eleven village public health volunteers (VHV) were a sample group of people in Moo 8, Ban Mai Chaimongkol, a village that was chosen as a pilot area of Phon Sub-District. The solid waste situation results were found averaged of residual waste that could not be disposed in the fiscal years 2018, 2019 and 2020 were 31.56, 17.64, and 14.64 tons/year; respectively. Total weight of garbage that was not purchased was found the most was small batteries 52.38 kg/month, followed by various plastic groups 29.61 kg/month and color paper 14.20 kg/month. Overall, people had moderate solid waste management behavior ($\bar{X}=2.08$, S.D.=0.70) and agreed on the management of solid waste at a high level ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.68). The results of waste situation study led the sample group to agree that participation in hazardous waste management should be promoted, especially the batteries due to their small size. And as a result of the design, sorting and battery volumes data collected, the sample group was raising awareness on the management of various types of solid waste, Including the idea of establishing a group to buy waste as well.

Keywords: strengthen participatory process, community solid waste management

ความเป็นมาของปัญหา

ปัญหา “ขยะมูลฝอย” เป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยังมีแนวโน้มความรุนแรงที่มากขึ้นในปัจจุบันจากปัจจัยของการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชนที่มีโอกาสและสามารถเข้าถึงในการเลือกบริโภคสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลายทั้งสินค้าอุปโภค บริโภค วัสดุ

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงการให้บริการที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้ปริมาณและอัตราการเพิ่มของขยะมูลฝอยสูงขึ้นทุกปี จากข้อมูลรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ(2563) พบว่า ปี 2562 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 28.71 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3) เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้นจากบริการสั่งซื้อออนไลน์ สินค้าและบริการส่งอาหารทำให้เกิดขยะพลาสติกถึงมือผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ขณะที่การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละพื้นที่ยังมีปัญหาการรวบรวมคัดแยกและกำจัดขยะอย่างถูกต้องในสถานที่กำจัดขยะ (เทกอง/เผากลางแจ้ง/ลักลอบทิ้งในพื้นที่สาธารณะประโยชน์) ศักยภาพและประสบการณ์ของบุคลากรในการจัดการขยะไม่เพียงพอรวมทั้งยังขาดสุขนิสัยของประชาชนในการลดการเกิดขยะการคัดแยกนำกลับไปใช้ประโยชน์(3R) โดยเฉพาะของเสียอันตรายชุมชนยังมีการทิ้งปนเปื้อนกับขยะมูลฝอยไม่มีการคัดแยกจากบ้านเรือน การเก็บรวบรวมของเสียอันตรายเพื่อไปกำจัดยังไม่เป็นระบบ เป็นเหตุให้ปัญหาขยะมูลฝอยยังคงเป็นหนึ่งในปัญหาวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลโพนอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้พบและเผชิญในเรื่องดังกล่าว โดยการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนปกติจะให้บริการจัดเก็บขนและรวบรวมขยะมูลฝอยชุมชนด้วยรถยนต์ขนาดเล็ก 4 ล้อ (รถกระบะ) จำนวน 1 คัน โดยหมุนเวียนไปทั้ง 7 หมู่บ้านแบบวันเว้นวัน แต่การเก็บขนรวบรวมในแต่ละหมู่บ้านยังมีประสิทธิภาพที่ไม่ดีเนื่องจากยังไม่สามารถเก็บขนรวบรวมขยะมูลฝอยได้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือนในทุกหมู่บ้าน จึงมีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง หลังคาเรือนที่ไม่ได้รับการบริการมักจะใช้วิธีการกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา และเนื่องจากสภาพของรถที่มีอายุการใช้งานนานจึงพบปัญหาต้องหยุดทำการซ่อมแซมเครื่องบ่อยๆ ส่งผลให้ต้องหยุดการเก็บขนรวบรวมขยะมูลฝอย ทั้งนี้ ขยะมูลฝอยที่เก็บขนรวบรวมแล้วนำไปกำจัดยังหลุมฝังกลบในพื้นที่ของเทศบาลตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลโพน ไม่มีสถานที่กำจัดขยะของตนเอง นอกจากนี้ในช่วงเวลาของเทศกาลที่มีปริมาณขยะมากๆ พนักงานจะทำการเผาเพื่อลดปริมาณขยะในพื้นที่ฝังกลบ ขยะมูลฝอยชุมชนที่พบมากจะเป็นประเภทถุงพลาสติกหูหิ้ว(ถุง ก๊อบแก๊ป) เนื่องจากร้านรับซื้อของเก่าในพื้นที่ไม่รับซื้อ และยังมีกรนิยมใช้โฟมเป็นภาชนะบรรจุอาหารในร้านค้า รวมทั้งยังพบว่า มีขยะอันตรายขนาดเล็กได้แก่ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ในนาฬิกาและของเล่นเด็กที่ทิ้งปะปนในถังขยะเป็นประจำ โดยในปีที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลโพน ได้ดำเนินการหลายกิจกรรมการที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ อาทิเช่น ให้ความรู้แก่ผู้นำในการคัดแยกขยะ การไปศึกษาดูงานที่เทศบาลบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นและเทศบาลสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ และจัดงบประมาณสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านมีกิจกรรมการรับซื้อขยะในชุมชน อย่างไรก็ตามพบว่า ขยะมูลฝอยยังมีปริมาณที่ไม่ลดลง และประชาชนยังเห็นว่าขยะที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยในบทบาทของนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลโพนและผู้แทนประชาชนจากแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน จึงได้ร่วมกันกำหนดโจทย์ประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยที่จะให้คณะผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้เข้ามาช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการปัญหาขยะที่เกิดขึ้น โดยที่ประชุมดังกล่าวได้เสนอให้หมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคลของตำบลโพน เป็นตัวแทนหมู่บ้านนำร่องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม เพื่อผลของการศึกษาในครั้งนี้จะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานและมีรูปแบบแนวทางให้องค์การบริหารส่วนตำบลโพน ได้นำไปวางแผนและประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่หมู่บ้านอื่นๆ ของตำบลโพนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสถานการณ์ขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย
เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คริวเรือนของประชาชนที่อาศัยในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนครัวเรือน 216 หลังคาเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น 684 คน เป็นชาย 220 คน และหญิง 464 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ตัวแทนสมาชิกครัวเรือนในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคลที่มีการอาศัยอยู่จริงและมีความพร้อมในการให้ข้อมูลจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล คิดเป็นจำนวน 108 ครัวเรือน

2.2 ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มแกนนำที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่อาศัยในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ สมาชิกของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ของหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณจะเป็นการใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการจัดการขยะ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชน รวมทั้งใช้แบบบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำหนักขยะประเภทพลาสติก กระดาษสี และขยะอันตราย เพื่อเป็นข้อมูลสภาพสถานการณ์ขยะสำหรับนำไปสู่การวางแผนทางในการจัดการขยะได้อย่างเหมาะสม

3.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) และเวทีการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาประเมินแนวทางในการจัดการขยะ

3.3 เครื่องมือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการขยะด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) โดยหาจิตอาสาจากชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ซึ่งได้กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล จำนวน 11 คน เป็นประชากรเป้าหมายที่เป็นกลุ่มแกนนำในนามตัวแทนประชาชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมประเมินผลการจัดการขยะของชุมชนหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานนั้น คณะผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลร่วมกับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ และประชากรเป้าหมาย โดยแบ่งขั้นตอนออกได้ดังนี้

4.1 ระยะเวลาเตรียมการ

ระยะก่อนดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพการณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนประกอบด้วยการศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล รวมทั้งหาประชากรเป้าหมายที่จะเป็นกลุ่มแกนนำในนามตัวแทนประชาชนแล้วจัดเวทีการสนทนากลุ่ม

4.2 ระยะดำเนินการ

4.2.1 สร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและสร้างความตระหนักตลอดจนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนแก่กลุ่มประชากรเป้าหมาย

4.2.2 คืบคลานข้อมูลผลการวิเคราะห์พฤติกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมเวทีการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันรับทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะ ซึ่งสภาพปัญหาได้ถูกนำไปสู่การออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือนด้วยการใช้แบบบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายประเภทที่ร้านของเก่าไม่รับซื้อได้แก่ พลาสติกถุงหิ้ว/พลาสติกห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ กระดาษสีและขยะอันตรายประเภท่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โดยกลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำจิตอาสาเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการชั่งน้ำหนักขยะแต่ละประเภทของแต่ละครัวเรือนแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายประเภทที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบให้ทุกสัปดาห์เป็นเวลา 4 สัปดาห์

4.2.3 คืบคลานข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายประเภทที่เก็บรวบรวมสู่เวทีการสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มประชากรเป้าหมายซึ่งเป็นจิตอาสาที่เป็นกำลังสำคัญหลักในการเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมลงมือปฏิบัติ และประเมินผลสู่การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ

4.3 ระยะเวลาประเมินผล

จัดเวทีสนทนากลุ่มให้ประชากรเป้าหมาย และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะเพื่อประเมินและสรุปผลแนวทางการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะอย่างเหมาะสมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะ โดยเนื้อหาแบบสอบถามมีจำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 10 ข้อ ทำการวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละในแต่ละข้อคำถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การคัดแยกขยะมูลฝอย การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดอย่างเหมาะสม แต่ละด้านมีข้อคำถามย่อยจำนวน 3 ข้อ การตอบเป็นลักษณะแบบให้เลือกตอบในวิธีการปฏิบัติ 3 ตัวเลือกได้แก่ ปฏิบัติบ่อย ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ปฏิบัติ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน การตอบเป็นลักษณะแบบให้เลือกตอบกำหนด การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายวันจากแบบบันทึกข้อมูลน้ำหนักของขยะแต่ละประเภทที่คัดแยกในแต่ละครัวเรือน ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลน้ำหนักขยะแต่ละประเภทโดยค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม จะทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสรุปผลแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะของหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัย

1. สภาพสถานการณ์ขยะของชุมชน

1.1 ปริมาณขยะชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปีงบประมาณ 2561 2562 และ 2563 พบว่ามีขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละปีงบประมาณเฉลี่ย 17.65 18.05 และ 19.37 ตันต่อเดือนตามลำดับ สามารถจัดเก็บขนและรวบรวมไปยังพื้นที่ฝังกลบของเทศบาลตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ปริมาณเฉลี่ย 15.02 16.58 และ 18.15 ตันต่อเดือนในปีงบประมาณ 2561 2562 และ 2563 ตามลำดับ คงเหลือขยะตกค้างที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2561 2562 และ 2563 เฉลี่ย 31.56 17.64 14.64 ตันต่อปี ตามลำดับ นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายวันของขยะมูลฝอยประเภทที่ร้านของเก่าในชุมชนไม่รับซื้อทำให้ต้องทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมซึ่งกลุ่มประชากรเป้าหมายได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 ครัวเรือน พบว่า ปริมาณน้ำหนักรวมของ 108 ครัวเรือนเป็นถ่านไฟฉาย/แบตเตอรี่ขนาดเล็กมากที่สุดคือ 52.38 กิโลกรัมต่อเดือน รองลงมาได้แก่ กลุ่มพลาสติกต่างๆ (ถุงก๊อบแก๊บ พลาสติกห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ เศษพลาสติกต่างๆ ที่ร้านไม่ซื้อ) 29.61 กิโลกรัมต่อเดือน และกระดาษสี 14.20 กิโลกรัมต่อเดือน

1.2 ผลการวิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่รวบรวมมาแล้วพบว่าแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มีจำนวน 92 ชุด โดยผลการวิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเป็นดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.0 อายุระหว่าง 36-60 ปี ร้อยละ 56.5 สถานภาพสมรสร้อยละ 70.7 การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 69.5 ประกอบอาชีพเกษตรกรและข้าราชการร้อยละ 31.5 มีจำนวนสมาชิก 4-6 คนในครัวเรือนร้อยละ 53.3 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 63.0 ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไปร้อยละ 95.6 มีการรับข้อมูลข่าวสารการจัดการขยะมูลฝอยร้อยละ 82.6 โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลจากเทศบาล/อบต. ร้อยละ 71.1

1.2.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย	ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติ		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการคัดแยกมูลฝอย			
1) ครั้วเรือนของท่านจะทิ้งขยะลงถังโดยไม่มีการเลือกเก็บขยะไว้ขายหรือใช้ประโยชน์	2.31	0.71	ระดับปานกลาง
2) ครั้วเรือนของท่านมีการแยกหลอดไฟ ถ่านไฟฉาย หรือกระป๋องสเปรย์ ออกจากขยะประเภทอื่นๆ	2.03	0.79	ระดับปานกลาง
3) ครั้วเรือนของท่านมีการแยกประเภทขยะไว้ใช้ประโยชน์หรือขายให้กับผู้รับซื้อของเก่า	2.32	0.61	ระดับปานกลาง
เฉลี่ย	2.22	0.70	ระดับปานกลาง
2. ด้านการลดการเกิดมูลฝอย			
1) ครั้วเรือนของท่านเลือกใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าเวลาไปจ่ายตลาด	1.89	0.75	ระดับปานกลาง
2) ครั้วเรือนของท่านเลือกใช้ถุงพลาสติกใบใหญ่ใส่สิ่งของเพียงใบเดียวมากกว่าใช้ใบเล็กหลายๆ ใบ	2.04	0.66	ระดับปานกลาง
3) ครั้วเรือนของท่านมีการนำปิ่นโตหรือภาชนะคงทนอื่นไปใส่อาหารแทนการใช้กล่องโฟม	1.69	0.74	ระดับปานกลาง
เฉลี่ย	1.88	0.72	ระดับปานกลาง
3. ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่			
1) ครั้วเรือนของท่านนำขวดพลาสติกขวดแก้วที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง	2.04	0.59	ระดับปานกลาง
2) ครั้วเรือนของท่านมีการเก็บกระดาษประเภทต่างๆ เช่นกระดาษโฆษณาไว้ขายหรือนำมาใช้ประโยชน์ต่างๆ	2.13	0.73	ระดับปานกลาง
3) ครั้วเรือนของท่านนำถุงพลาสติกที่ไม่เปรอะเปื้อนไว้ใช้ใส่ของอีกครั้ง	2.09	0.60	ระดับปานกลาง
เฉลี่ย	2.09	0.64	ระดับปานกลาง
4. ด้านการกำจัดมูลฝอย			
1) เศษใบไม้เศษกิ่งไม้สด/แห้ง เศษอาหาร ท่านจะนำมาทำปุ๋ย/น้ำหมักชีวภาพ/เลี้ยงสัตว์/บริจาคให้ผู้อื่น	1.71	0.75	ระดับปานกลาง
2) ครั้วเรือนของท่านมีการจัดการขยะโดยการนำทิ้งลงถังที่ อบต.จัดไว้ให้	2.47	0.73	ระดับดี
3) ครั้วเรือนของท่านจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ต้องการโดยการเผาทำลาย	2.22	0.75	ระดับปานกลาง
เฉลี่ย	2.13	0.75	ระดับปานกลาง
เฉลี่ยโดยภาพรวมทุกด้าน	2.08	0.70	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.08, S.D.=0.70) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมเป็นรายด้านได้ผลเป็นดังนี้ ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า มีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.22, S.D.=0.70) ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย พบว่า มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 1.88, S.D.=0.72) ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ประโยชน์ พบว่า มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.09, S.D.=0.64) และด้านการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม พบว่า มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.13, S.D.=0.75)

1.2.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ความคิดเห็นในการจัดการขยะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. อบต.ควรเพิ่มการณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดการขยะ	4.41	0.62	เห็นด้วย
2. อบต.ควรมีการจัดกิจกรรมและอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะให้แก่ประชาชน	4.28	0.70	เห็นด้วย
3. อบต. ควรมีเอกสารการให้คำแนะนำในการจัดการขยะ	4.28	0.65	เห็นด้วย
4. อบต. มีช่วงเวลาในการเก็บและการให้บริการเก็บขยะเป็นไปอย่างเหมาะสม	4.36	0.62	เห็นด้วย
5. เจ้าหน้าที่เก็บขยะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเหมาะสมเต็มใจ	4.10	0.68	เห็นด้วย
6. ครั้วเรือนท่านยินดีที่จะร่วมลดและคัดแยกประเภทของขยะ	4.25	0.59	เห็นด้วย
7. กิจกรรมการซื้อ-ขายขยะ ควรให้ อบต.สนับสนุนดำเนินการต่อ	4.28	0.70	เห็นด้วย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ความคิดเห็นในการจัดการขยะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
8. คริวเรือนท่านจะนำขยะที่คัดแยกได้ขายให้กลุ่มที่อบต.ให้การสนับสนุนทำกิจกรรมการซื้อ-ขายขยะ	4.16	0.62	เห็นด้วย
9. หากคริวเรือนท่านไม่คัดแยกขยะ ท่านจะยินดีขาย ขยะแบบเหมารวมทุกประเภทในกิโลกรัมละ 1 บาท	4.12	0.80	เห็นด้วย
10. คริวเรือนท่านยินดีที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมโครงการ “การจัดการขยะที่ต้นทาง”	4.33	0.72	เห็นด้วย
เฉลี่ยโดยรวม	4.26	0.67	เห็นด้วย

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนอยู่ในระดับเห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.=0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) อบต. ควรเพิ่มการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.41, S.D.=0.62) (2) อบต. มีช่วงเวลาในการเก็บและการให้บริการเก็บขยะเป็นไปอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.36, S.D.=0.72) (3) คริวเรือนท่านยินดีที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมโครงการ “การจัดการขยะที่ต้นทาง” มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.33, S.D.=0.67)

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอย สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ (1) อยากให้ อบต.มีการประชาสัมพันธ์ให้แนวทางในการจัดการขยะ เช่น การอบรมให้ความรู้การทำปุ๋ยจากขยะ จัดกิจกรรมเรียนรู้คัดแยกขยะ การแปรรูปขยะมาใช้เป็นแก๊สหุงต้ม เป็นต้น (2) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มคัดแยกขยะ (3) อยากให้ อบต.เข้มงวดในการจัดเก็บขยะมูลฝอย (4) อยากให้ ออกกฎระเบียบของหมู่บ้านในการห้ามการเผาขยะมูลฝอยในชุมชน และ (5) ควรให้เด็ก ๆ ในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมจัดการขยะ

2. ผลการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย

จากการจัดประชุมหาโจทย์ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับกลุ่มผู้แทนบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโพน และกลุ่มชุมชนทุกหมู่ในตำบลโพน ผลประชุมมีมติเสนอให้หมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคลเป็นพื้นที่นำร่องของการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย และเมื่อคณะผู้วิจัยลงพื้นที่จัดกิจกรรมจึงได้กลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ของทุกคุ้มในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคลซึ่งเป็นแกนนำจิตอาสาในการเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะร่วมคิดวิเคราะห์ประเด็นปัญหาขยะ โดยคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมกระตุ้นเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านเวทีสนทนากลุ่มและเสริมความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้เกิดฐานความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันและเพื่อสร้างความตระหนักตลอดจนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน และภายหลังจากการคืนข้อมูลผลการศึกษาศาสนาสถานการณ์ขยะของชุมชน พฤติกรรมและความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งกลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีกลุ่มนักศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยช่วยออกแบบและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมนั้น ช่วยในการสร้างประเด็นและจุดประกายกระตุ้นให้กลุ่มแกนนำจิตอาสาได้ร่วมกันเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมอภิปรายและร่วมแสดงความคิดเห็น อันนำมาสู่ข้อสรุปว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนควรให้ความสำคัญที่การจัดการถ่านไฟฉายและแบตเตอรี่เนื่องจากมีขนาดเล็กเป็นขยะอันตราย ลักษณะการทิ้งมีทั้งแบบทิ้งลงถังขยะ อบต.และแอบโยนทิ้งสู่สิ่งแวดล้อม ดังนั้นประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกันวางแผนกับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะใน การดำเนินการจัดการปัญหาขยะอันตรายขนาดเล็กดังกล่าวด้วยการนำขวดน้ำพลาสติกไม่ใช้แล้วมาเจาะเปิดด้านข้างเพื่อใช้เป็นภาชนะรวบรวมถ่านไฟฉายแบตเตอรี่ขนาดเล็ก หลังจากนั้นได้ร่วมกันลงมือกันนำไปแจกให้ทุกครัวเรือนในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล โดยข้างขวดพลาสติกจะมีการติดฉลากระบุข้อความว่าขยะอันตรายพร้อมมีภาพถ่านไฟฉายแบตเตอรี่ ซึ่งฉลากที่ติดนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลโพน

สำหรับผลจากการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ได้รูปแบบแนวทางการขับเคลื่อนในการจัดการขยะแต่ละประเภทเป็นดังนี้

- 1) ขยะรีไซเคิล ชุมชนได้เสนอแนวทางให้ดำเนินการในรูปแบบของกองทุนของชุมชน
- 2) ขยะอันตราย ชุมชนเห็นว่าทุกครัวเรือนสามารถจัดการขยะประเภทนี้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน เนื่องจากสามารถนำขยะประเภทนี้ไปเลี้ยงสัตว์หรือทำปุ๋ยได้
- 3) ขยะทั่วไป ชุมชนเห็นว่าควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลโพนมีการจัดกิจกรรมการรณรงค์อย่างสม่ำเสมอเพื่อการลด ละ เลิกการใช้ถุงพลาสติกและโฟม
- 4) ขยะอันตราย ชุมชนเห็นว่าควรให้ทุกครัวเรือนทำการรวบรวมแยกไว้และให้องค์การบริหารส่วนตำบลโพนมารับนำไปดำเนินการกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ประชุมหากลุ่มจิตอาสาของชุมชน

กิจกรรมประชุมกลุ่มจิตอาสา

การเก็บข้อมูลขยะถ่านไฟฉาย

ภาพประกอบที่ 1 กิจกรรมในการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพสถานการณ์ขยะของชุมชน พบว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีปริมาณมากกว่าปริมาณที่จัดเก็บรวบรวมไปกำจัดได้ และมีปัญหาการจัดการขยะคล้ายคลึงกับสภาพปัญหาในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลถ่านารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (สุริยะ หาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2560) และปัญหาการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (ศรินทร์ ทองธรรมชาติ และเมตตา เก่งชูวงศ์, 2562) โดยปัจจัยปัญหาที่สำคัญหนึ่งคือประชาชนมีพฤติกรรมมักง่ายทิ้งไม่เป็นที่ ไม่คัดแยกขยะที่ต้นทางแม้มีภาชนะรองรับและรถยนต์ในการเก็บรวบรวม

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรม และความคิดเห็นในการจัดการขยะของประชาชน พบว่า

2.1 ระดับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.08, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ แก้วประยูร (2558) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับมาก โดยผลการศึกษาของสมพงษ์ แก้วประยูร (2558) พบว่าที่อยู่อาศัย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จะมีผลกับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันรวมถึงความรู้อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จะมีผลกับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันรวมถึงความรู้อาชีพ และรายได้ต่อเดือน (2557) ซึ่งศึกษากันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสมมีการทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะและนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้านและประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง

2.2 ระดับความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อบรม.ควรเพิ่มการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิวา ประสุวรรณ และคณะ (2559) ซึ่งศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า การให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ในงานวิจัยของปภาวรินทร์ นาจำปา (2557) ยังพบว่าประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และเวลาอาศัยในตำบลจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้สามารถสร้างกลุ่มแกนนำจิตอาสาจัดการขยะของชุมชนได้ โดยกลุ่มดังกล่าวยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะสู่คนในชุมชนได้เหมาะสมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ตลอดจนเป็นแกนนำในการดึงคนในชุมชนให้เกิดการร่วมด้วยช่วยกันจัดการขยะที่เกิดขึ้นในหมู่ 8 บ้านใหม่ชัยมงคล ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งมองเห็นแนวทางในการจัดการขยะและการใช้ขยะให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ลดรายจ่าย ซึ่งถือว่าเป็นผลจากการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้อันนำมาสู่พลังการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวรินทร์ นาจำปา (2557) ที่พบว่าประชาชนให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมระดับมากในด้านการรับผลประโยชน์เป็นอันดับแรก

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนตำบลโพ้นนั้น สามารถสร้างกลุ่มแกนนำที่เป็นตัวแทนประชาชนในชุมชนและเสริมความเข้มแข็งกลุ่มดังกล่าวด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติด้วยการริเริ่มการคัดแยกขยะถ่านไฟฉาย ผลวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลปริมาณขยะของกลุ่มแกนนำจิตอาสาช่วยทำให้เกิดความตระหนักถึงปริมาณของขยะอันตรายที่ถูกทิ้งสู่สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการขยะและร่วมกันจัดตั้งกลุ่มรับซื้อขยะจากประชาชนที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลโพ้นช่วยในการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ นอกจากนี้ กลุ่มแกนนำจิตอาสา ยังเป็นกลุ่มที่ช่วยประชาสัมพันธ์ในการสื่อสารเผยแพร่การคืนข้อมูลจากงานวิจัยนี้สู่ประชาชนในหมู่บ้านซึ่งช่วยให้เกิดความร่วมมือด้วยเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มแกนนำจิตอาสาที่สำคัญอีกหนึ่งของกลุ่มของชุมชนที่เห็นความสำคัญในการจัดการขยะให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลได้คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ซึ่งเป็นกลุ่มคนในชุมชนที่มีความพร้อมเป็นแกนนำและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วยความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ นอกจากนี้ ยังเป็นกลุ่มที่สามารถเรียนรู้เข้าใจและเชื่อมโยงปัญหาผลกระทบระหว่างการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสมกับผลที่มีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้

2. รูปแบบอย่างง่ายและทำได้น่ายกในการเก็บรวบรวมขยะอันตรายประเภทถ่านไฟฉายแบตเตอรี่ขนาดเล็กในแต่ละครัวเรือนคือการนำขวดน้ำพลาสติกมาใช้แล้วมาเจาะเปิดด้านข้างเพื่อใช้เป็นภาชนะรวบรวมขยะอันตราย ซึ่งจะช่วยให้สะดวกต่อการนำไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้องต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควบคู่การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

2. ควบคู่ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละแหล่งกำเนิดเฉพาะ เช่น การจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียน วัด เป็นต้นโดยอาจพัฒนารูปแบบการรับผลประโยชน์ร่วมจากการจัดการขยะให้เป็นแบบครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2563). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2562. กรุงเทพฯ: สโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด.

ทิวา ประสุวรรณ ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ ดารากร เขียมวิจักขณ์ และปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์. (2559). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วารสารวิจัยและพัฒนา โดยองกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 11(1), 45-61.

นัยนา เดชะ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปภาวรินทร์ นาจำปา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศรินทร์ ทองธรรมชาติ และเมตตา เก่งชูวงศ์. (2562). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลเหล่า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. (รายงานผลการวิจัย) มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมพงษ์ แก้วประยูร. (2558). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุริยะ ชาญพิชัย และจันทร์ฉาย จันทร์ลา. (2560). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำน้ำรายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. วารสารเทคโนโลยีสูรนารี. 12(1), 67-85.